

Władysław II Jagiełło urodził się około 1362 lub 1352 r. Był synem Olgierda i jego drugiej małżonki Julianny, córki księcia twerskiego Aleksandra, wnukiem Giedymina. Władysław był królem Polski i wielkim księciem litewskim. Założył w Polsce dynastię Jagiellonów. Na tron książęcy w Wilnie wstąpił w 1377 roku, zaraz po śmierci swojego ojca.

Po śmierci Olgierda w maju 1377 roku Jagiełło został mianowany wielkim księciem litewskim. Znalazł się pod opieką Kiejstuta, który uznał jego zwierzchnictwo i wspomagał w sprawowaniu i utrzymywaniu władzy. Korzystając bowiem z zamieszania powstałego po śmierci Olgierda, w 1377 roku na Litwę najechała wyprawa polsko-węgierska pod przywództwem Ludwika Andegaweńskiego, nękać jej terytorium zaczęło również państwo krzyżackie. Również pierwsza samodzielna decyzja Jagiełły o usunięciu z tronu połockiego swego niełojalnego brata, Andrzeja Garbatego, spotkała się z najazdem ze strony wielkiego księcia moskiewskiego Dymitra Dońskiego. W celu załagodzenia sytuacji Jagiełło zawarł rozejm najpierw z Węgrami, a później z Zakonem w 1379 roku.

Jagiełło stopniowo odsuwał się od swego stryja, korzystając z doradztwa brata Skirgiełły i dążąc do prowadzenia niezależnej polityki. W maju 1380 roku zawarł tajny traktat z Zakonem, na mocy którego zobowiązał się nie wspierać Kiejstuta w przypadku najazdów krzyżackich na zarządzane przez tegoż posiadłości trockie. Dla przeciwwagi wobec coraz groźniejszej Moskwy zawarł również sojusz z chanem Złotej Ordy Mamajem. Wspólna wyprawa przeciwko Dymitrowi Dońskiemu zakończyła się jednak klęską w bitwie na Kulikowym Polu. Na domiar złego Kiejstut, zaniepokojony zakulisowymi rozmowami Jagiełły z Zakonem, w październiku 1381 roku zajął Wilno i wziął Jagiełłę wraz z jego matką i braćmi do niewoli. Za cenę uzyskania wolności Jagiełło miał się zrzec praw do litewskiego tronu na rzecz Kiejstuta i jego syna Witolda.

Gdy na początku 1382 roku Kiejstut wyruszył na wyprawę przeciwko Zakonowi i najechał Prusy, Jagiełło namówił mieszczan Wilna do buntu i zajęcia miasta. Prowadzili oni bowiem interesy z Rygą, które mogły układać się tylko w trakcie pokoju z Zakonem. Jagiełło odzyskał władzę i kontrolę nad sytuacją w państwie. W lipcu zawarł pokój z Krzyżakami, a w sierpniu pod pozorem ugody pojmał Kiejstuta oraz Witolda. Stryj został uwięziony w wieży, gdzie wkrótce potem zmarł. Witoldowi udało się jednak zbiec z niewoli, po czym wyruszył on na ziemie Zakonu i poprosił marszałka Konrada Wallenroda o interwencję. Mimo groźby

kolejnej wojny domowej sytuacja zaczęła obracać się na korzyść Jagiełły; zmarł Ludwik Andegaweński, którego zwierzchnictwo Litwini zarzucili.

Zakon jednak nadal wywierał presję na pogańską Litwę, toteż w 1383 roku Jagiełło doprowadził do układu z Dymitrem Dońskim. Zabezpieczywszy wschodnie połacie kraju, Jagiełło mógł skoncentrować się na sprawie krzyżackiej. W lipcu wybuchła wojna z Zakonem, przed którą jeszcze wielki książę dokonał zwrotu we wrogich dotąd relacjach z Polską, przyznając przywileje handlowe mieszczanom lubelskim. Wojna dla Witolda miała niekorzystny przebieg; siły krzyżackie dążące do intronizacji Kiejstutowego syna na tronie litewskim zostały rozbite przez Jagiełłę. Witold zdecydował się więc stanąć po stronie Jagiełły i prowadzić wojnę z sojusznicznym dotąd Zakonem.

Nadal dostrzegając zagrożenie ze strony Zakonu Krzyżackiego, Jagiełło zaczął poszukiwać kolejnego sojusznika w walce z nim. Znalazł go w Królestwie Polskim, na którego tronie w październiku 1384 roku zasiadła Jadwiga Andegaweńska, córka Ludwika. Szlachta polska była zaniepokojona faktem jej zaręczenia z Wilhelmem Habsburgiem, gdyż nie poszukiwano sojusznika w prokrzyżackim obozie habsburskim, a znaczniejsze korzyści dla Korony mogło przynieść małżeństwo Jadwigi z królem poganinem. Stosunki polsko-litewskie zaczęły się ocieplać. 14 sierpnia 1385 roku Jagiełło wystawił akt krewski, w którym zobowiązał się do zawarcia unii personalnej między Koroną a Litwą, poślubienia Jadwigi i chrystianizacji Litwy. 15 lutego 1386 roku Jagiełło uroczyście przyjął chrzest oraz imię Władysław. Trzy dni później ożenił się z Jadwigą, a 4 marca został koronowany na króla Polski. Unia personalna dawała korzyści obu państwom; Polska miała ułatwioną ekspansję handlową na Wschód, Litwa zaś zyskała ochronę przed najazdem krzyżackim.

Tymczasem Witold konsekwentnie dążył do separacji Litwy związanej unią z Koroną. W październiku 1398 roku zawarł z Krzyżakami pokój na wyspie Salin, oddając im we władanie Żmudź, sam zaś skoncentrował się na ekspansji na wschód. Został jednak pokonany przez wojska mongolskie w 1399 roku w bitwie nad rzeką Worskłą. Skomplikowaną sytuację zarówno Korony, jak i Litwy pogłębiła śmierć Jadwigi 17 lipca 1399 roku.

Pozbawiony oparcia w Jadwidze Jagiełło prowadził odtąd samodzielną politykę. 26 lipca 1400 roku ufundował odnowiony uniwersytet w Krakowie, nazwany później na jego cześć Uniwersytetem Jagiellońskim. Zimą 1400 roku doprowadził do spotkania z Witoldem, na

mocy którego przyznał mu dożywotnio tytuł wielkiego księcia litewskiego; postanowienia te umocnił układ zawarty 11 marca 1401 roku w Radomiu. Po unii wileńsko-radomskiej Jagiełło podpisał w 1404 roku pokój z Zakonem w Raciążu, przyznający Polsce prawo do wykupienia ziemi dobrzyńskiej.

Zakon jednak energicznie podszedł do wielkiej wojny. Jeszcze w 1409 roku zajęta została ziemia dobrzyńska. W celu pokonania Polski i Litwy Krzyżacy pod wodzą Ulricha von Jungingena zawarli sojusz z Zygmuntem Luksemburskim, na ich stronę przeszły również państwa pomorskie. Wsparcia mieli też udzielić kawalerowie mieczowi, ale z powodu ich obaw przed atakiem ze strony Nowogrodu i Pskowa, posiłki z Inflant nie dotarły. Działania wojenne ze strony polsko-litewskiej Jagiełło rozpoczął w pierwszej połowie 1410 roku; 30 czerwca przeprowadził swoje siły przez Wisłę na zbudowanym moście pod Czerwińskiem. Siły polsko-litewskie oraz krzyżackie spotkały się 15 lipca 1410 roku pod Grunwaldem. W wyniku wielkiej bitwy siły krzyżackie zostały rozgromione; śmierć poniósł Ulrich von Jungingen.

Zwycięstwo jednak nie zostało wykorzystane. Polskie siły bezskutecznie oblegały stolicę Zakonu – Malbork, a w końcu były zmuszone do podpisania z nim pokoju w Toruniu. Malbork nie został zdobyty głównie z powodu zachowania się Jagiełły, który opóźniał wymarsz armii pod krzyżacką stolicę. Jagiełło prawdopodobnie obawiał się, że upadek Malborka będzie oznaczać likwidację państwa zakonnego, co znacząco umocniłoby przewagę Polski nad Litwą, i zdecydował o wykorzystaniu Krzyżaków jako przeciwwagi wobec Polski.

Na mocy pokoju toruńskiego Litwa odzyskała wprawdzie Żmudź, ale tylko do końca żywota Jagiełły i Witolda. Ziemia dobrzyńska powróciła do Korony. Nie udało się odzyskać Pomorza Gdańskiego, kontrolowanego przez Zakon od 1309 roku; w zamian za to Krzyżacy wypłacili wysoką kontrybucję. Po raz pierwszy jednak Zakon przegrał wojnę z Polską, a jego siła militarna została złamana.

Mimo podpisania pokoju między stroną polsko-litewską a Krzyżakami, nadal trwał spór z Zakonem. Sprawę skierowano do sądu polubownego, nie rozstrzygnął on jednak konfliktu.

Po niepowodzeniach sądu polubownego Jagiełło poszukiwał rozstrzygnięcia sporu z Zakonem Krzyżackim na soborze w Konstancji, na który wysłał polską delegację z arcybiskupem gnieźnieńskim Mikołajem Trąbą na czele. Poruszona została tam sprawa pogańskiej Żmudzi, której chrystianizacja faktycznie rozpoczęła się dopiero po jej odzyskaniu przez Litwę. W obronie pogan Paweł Włodkowic napisał traktat *O władzy cesarza i papieża w*

stosunku do wiernych, w którym bronił praw innowierców do zakładania własnych państw i do obrony przez najazdami. Sporu polsko-krzyżackiego na soborze nie udało się rozstrzygnąć, ale paszkwil prokrzyżacki Jana Falkenberga skierowany przeciwko Polsce osłabił pozycję Zakonu na arenie międzynarodowej. Jagiełło ponownie był zmuszony uciec się do sądu Zygmunta Luksemburskiego, który w styczniu 1420 roku we Wrocławiu wydał wyrok niekorzystny dla Polski i zatwierdził postanowienia pokoju w Toruniu. Król Polski podjął więc działania zmierzające do przełamania izolacji politycznej Polski na arenie międzynarodowej. W tym celu delegacja polska poprosiła papieża Marcina V o rozstrzygnięcie sporu polsko-krzyżackiego. Rokowania jednak nie pomogły i w 1422 roku znowu wybuchła wojna (tzw. wojna golubska), przerwana pokojem nad jeziorem Melno

Gdy 21 października 1424 roku narodził się pierworodny syn Jagiełły, Władysław, polityka króla została podporządkowana staraniom o zapewnienie synowi sukcesji. Władysław Jagiełło uzyskał zgodę miast, a w 1427 roku – całej szlachty polskiej. Ceną za to było nadanie tej ostatniej licznych przywilejów. Gdy na zjeździe w Łucku w 1429 roku Zygmunt Luksemburski wysunął propozycję koronacji Witolda na króla, Jagiełło wsparł te plany, obawiając się reakcji Litwinów. Przeciwno koronacji Witolda wystąpiła jednak szlachta polska. Ostatecznie Witold zmarł 27 października 1430 roku, co pokrzyżowało jego plany koronacji.

Na wielkiego księcia litewskiego Jagiełło wyznaczył swego najmłodszego brata Świdrygiełłę, co jednak wzbudziło gwałtowną reakcję polskiej szlachty. Wojska koronne w akcie samowoli zajęły wówczas Podole. Na dodatek Świdrygiełło zawarł przymierze z Zakonem, wskutek czego doszło do wyprawy Jagiełły przeciwko zbuntowanemu bratu w 1431 roku i kolejnej wojny z Krzyżakami.

Sprawę sukcesji w Polsce i na Litwie rozstrzygnął zjazd w Sieradzu w 1432 roku. Król wówczas zyskał od panów polskich – za cenę przywilejów – zgodę na koronację Władysława tuż po własnej śmierci, a także uznana została władza Świdrygiełły na Litwie. Mimo to problematyczny wielki książę nie zerwał sojuszu z Krzyżakami. Wówczas 1 września 1432 roku w zamachu stanu na Litwie władzę objął Zygmunt Kiejstutowicz. 15 września poselstwo królewskie spisało unię w Grodnie, w której zabroniło wielkiemu księciu dziedziczenia tronu litewskiego oraz wymusiło na nim zerwanie sojuszu z Zakonem. Jagiello nie udało się zapewnić dziedziczenia tronu swemu synowi, który miał być wybrany w ramach elekcji.

Jak donosi Jan Długosz, w drodze na Ruś król zatrzymał się w Medyce, gdzie przeziębził się, słuchając śpiewu słowików. Władysław II Jagiełło zmarł 1 czerwca 1434 roku w Gródku. Jego zwłoki zostały przywiezione do Krakowa 11 czerwca. Ciało pogrzebano na Wawelu tydzień później; uroczystości pogrzebowe poprowadził arcybiskup gnieźnieński Wojciech Jastrzębiec. Po Władysławie II Jagiellle królem Polski został jego syn Władysław III Warneńczyk.

Władysław II Jagiełło był czterokrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną została 18 lutego 1386 roku Jadwiga Andegaweńska. Jego jedyne dziecko w związku z nią, Bonifacja, zmarło 25 czerwca 1399 roku po trzech dniach od narodzin; 17 lipca tego samego roku żywotu dokonała sama królowa. Kolejną małżonką Jagiełły została w 1402 roku Anna Cylejska, zmarła w 1416 roku, z którą miał on córkę Jadwigę. Jan Długosz owo małżeństwo uznał za udane.

Dwa pierwsze małżeństwa Jagiełły były zawarte z pobudek politycznych. Po śmierci Anny król poślubił w 1417 roku Elżbietę Granowską. Małżeństwo to wywołało skandal, jako że Jagiełło pojął za żonę trzykrotną wdówkę. Zmarła ona w 1422 roku. Wówczas Jagiełło ożenił się po raz czwarty – z Zofią Holszańską, córką księcia Andrzeja Holszańskiego. Z małżeństwa z nią narodzili się trzej synowie: Władysław, Kazimierz (zmarł rok po narodzeniu) oraz Kazimierz Andrzej.